

УДК 339.1(477)

Чернова І. В.

канд. філол. наук, доц., Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна.

ЯРМАРКОВА ТОРГІВЛЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА РИНКОВІ МЕРЕЖІ

Ярмаркова торгівля на українських землях була важливою складовою історії підприємництва та торгівлі, оскільки забезпечувала поєднання економічної практичності, мобільності товарів і формування ділових контактів між регіонами. Ярмарок функціонував як подія з визначеними часом і місцем, що дозволяло підприємцям завчасно планувати збут, узгоджувати пропозицію з попитом та швидко здійснювати оборот капіталу [4].

Висвітлення ролі ярмаркової торгівлі на українських землях як чинника розвитку підприємництва та торгових мереж у регіональному вимірі є актуальним. Історико-економічні та регіональні підходи дозволяють проаналізувати, як ярмарок впливав на механізми збуту, ціноутворення, формування контактів і контрактних домовленостей.

Ярмаркова торгівля формувалася як дієвий інструмент збуту в умовах нерівномірності регулярних ринків. Ярмаркові практики в Україні мали комерційний та організаційний характер. Показовими є Київський контрактний ярмарок, Слобожанський ярмарок тощо. [2, 3].

Київ був одним із ключових центрів підприємницьких угод. Київський контрактний ярмарок діяв впродовж 1798–1927 років, що засвідчує тривалу життєздатність ярмаркового механізму як форми організації торгівлі. Для підприємців це забезпечувало прогнозованість, а також вибудовувати довірчі мережі між купцями різних регіонів [2]

Слобожанщина є прикладом здатності ярмаркової торгівлі до масштабування та збереження ярмаркової специфіки навіть у сучасних умовах. Наприклад, Великий Слобожанський ярмарок проводиться в Харкові з 2002 року, тобто має тривалу практику як регіональний економічний захід[1]. Виторг близько 5,5 млн грн засвідчує результативність ярмаркового формату як механізму швидкої комерційної взаємодії [1].

Південні райони України репрезентують ярмаркову торгівлю як елемент торгових маршрутів і спеціалізації. Тут ярмарок виконував роль каналу руху товарів. Продавці приїздили за певними товарними категоріями, а місцеві виробники та посередники отримували можливість реалізовувати те, що було найбільш затребуваним саме в конкретний період. Різні міста й торгові точки спеціалізувалися на певних видах продукції (зокрема хміль, вовна, худоба чи коні). У ширшому вимірі це формувало «географію бізнесу».

Водночас ярмаркова торгівля формувала підприємницькі навички та інструменти: організацію постачання, вибір торгових позицій, практику торгівлі за попередніми умовами, конкурентну взаємодію між продавцями та отримання інформації про ринкові ціни. Підприємницький ефект ярмаркової торгівлі посилювався поєднанням комерції з домовленостями [2].

У Запоріжжі ярмаркова традиція органічно переплітається з міською культурою та святкуваннями Дня міста. Щорічні ярмарки в Олександрівську (тепер Запоріжжі) були запроваджені ще наприкінці XVIII століття, а серед них особливе місце займав Покровський ярмарок, що припадав на початок жовтня [5]. У XIX столітті ярмарок був подією з широкою географією учасників і товарів; у торгівлі переважали худоба та зерно, а також супутні повсякденні товари. З часом практика не зникла: її відновлювали в нових форматах, і в сучасні періоди ярмарок залишається складовою святкувань Дня міста — з акцентом на гастрономічні традиції та масові розваги для мешканців і гостей [4,5].

Отже, ярмаркова торгівля на українських землях була дієвим інструментом розвитку підприємництва й організації торгівлі. Вона забезпечувала канали збуту для виробників і купців, сприяла формуванню торгових мереж, підтримувала конкуренцію та ціноутворення. Ярмаркова модель зберігає ефективність як спосіб організувати взаємодію ринку й бізнесу через концентрацію попиту, пропозицій та контактів у межах короткого, інтенсивного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий Слобожанський ярмарок [Електронний ресурс]. Портал Харківської обласної державної адміністрації. Режим доступу: <https://kharkivoda.gov.ua/news/75872> (дата звернення: 12.05.2026).

2. Київський контрактний ярмарок [Електронний ресурс]. Encyclopedia of Ukraine. Режим доступу: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CK%5CY%5CKyivContractFair.htm> (дата звернення: 12.05.2026).

3. Контрактний ярмарок [Електронний ресурс]. Encyclopedia of Ukraine. Режим доступу: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CC%5CO%5CCContractfair.htm> (дата звернення: 12.05.2026).

4. Сушик І., Сушик О. Історія та культура проведення ярмарків як основа формування ярмаркового туризму. *Вісник Львівського університету*. 2014. Випуск 47. С. 281–291. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2014.47.978>

5. Ярмаркова історія Дня міста Запоріжжя: від Покрови XVIII століття до сучасних святкувань [Електронний ресурс]. Forpost Media. Режим доступу: <https://forpost.media/novosti/yarmarkova-istoriia-dnia-mista-zaporizhzhia-vid-pokrovy-xviii-stolittia-do-suchasnykh-sviatkuvan.html> (дата звернення: 12.05.2026)